

Cilt: 19 SAYI: 8 AĞUSTOS 1991

Türk sanayicileri ve işadamları derneği

gö r ü ş

GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) AĞUSTOS 1991
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği

Sahibi ve Sorumlu Yayın Müdürü:
Yönetim Kurulu Başkanı *Bülent Eczacıbaşı*

Yazı İşleri Müdürü:
Genel Sekreter *Ertuğrul İhsan Özöl*

Yayına Hazırlayan:
Ekonomik Araştırmalar Bölüm Başkanı
Nilgün Demirtaş

Görüş Araştırma Grubu:
Bu sayıda:
Nilgün Demirtaş
Veyis Fertekligil
Nuri Sevin

Dergideki yazılar kaynak olarak TÜSIAD GÖRÜŞ'ün gösterilmesi koşuluyla izinsiz kullanılabilir. İmzalı yazılar, yazarların kişisel görüşlerini yansıtmakta olup, dernek görüşü olarak kabul edilemez.

Adres:
Cumhuriyet Cad. Ferah Apt. 233/9-10
80230 Harbiye - İstanbul
Tel: 146 24 12 - 140 12 05

Basıldığı Yer:
LEBİB YALKIN YAYIMLARI VE BASIM İŞLERİ A.Ş.
Tel: 179 67 50 / 8 Hat

Bu Sayıda...

TÜSİAD'dan Haberler..... 5

Kalkınmada Ekonomik Olmayan
Unsurlar..... 14

OECD Ülkelerinde Bankalar ve
Sigorta Şirketleri Arasındaki Mülkiyet
Bağlarına Dair Düzenlemeler..... 17

Basel Anlaşması..... 27

Sanayileşmiş Ülkelerin Bütçe
Sorunları..... 32

72 Ülke Sendikal Hakları İhlal
Ediyor..... 40

OECD: Ekonomik Canlanma
Hazırlığı..... 43

Körfez Savaşından Sonra Fransız Ekonomi Politikası.....	47
Fransızların Yoksullaşması ve Otomobil Satışları.....	52
Sovyetlerin İçinde Bulunduğu Açmaz.....	56
Elektrik ve Telefon Faturaları Minitel'le Ödenecek.....	64
Karanlık Bir Gelecek.....	67
CNPF'den Öz Sermaye Konusunda Altı Öneri.....	74
Basında TÜSİAD.....	77

TÜSİAD'dan Haberler...

Ekonomik Araştırmalar Bölüm Başkanı Nilgün Demirtaş 1 Temmuz 1991 tarihinde Japan Center for International Finance Ortadoğu ve Afrika Bölümü Direktörü Mr. Norio Takamatsu ve ekonomist Mr. Tsutomu Kobayashi ile Türk ekonomisindeki son gelişmeler ile ilgili bir görüşme yaptı.

***

KKTC Başbakanı Sayın Dr. Derviş Eroğlu başkanlığında TC Lefkoşe Büyükelçisi Sayın Ertuğrul Kumcuoğlu, KKTC Başbakanlık Müsteşarı Sayın Onur Boyman, Ulaştırma, Bayındırlık ve Turizm Bakanlığı Müsteşarı Sayın Lemi Galip, Devlet Planlama Örgütü Müsteşarı Sayın Ahmet Zeki Bulunç, Doğu Akdeniz Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Okan Tarhan, Para Kambiyo ve İ.S.İ. İdaresi Müdürü Olgun Beyoğlu, Kıbrıs Bilim Vakfı Genel Müdürü Sayın Bülent Kanol, UNDP Danışmanı Sayın M. Ergün Olgun ve KKTC Başkonsolosu Sayın Münür

Muhtaroğlu'ndan oluşan bir heyet 4 Temmuz 1991 tarihinde TUSİAD'ı ziyaret ederek Başkan Bülent Eczacıbaşı ve Başkan Yardımcısı Halis Komili ile bir görüşme yaptılar.

***

Genel Sekreter E. İhsan Özol, 2-7 Temmuz 1991 tarihlerinde Oslo'da Avrupa Sanayi Federasyonları Direktörler toplantısına katıldı.

***

Erasmus Üniversitesi, Rotterdam, öğretim üyelerinden Dr. John M. D. Kostner başkanlığında sekiz doktora öğrencisinden oluşan bir heyet 8 Temmuz 1991 tarihinde TUSİAD'ı ziyaret ederek Genel Sekreter E. İhsan Özol ile bir görüşme yaptılar.

***

Başkan Bülent Eczacıbaşı, 9 Temmuz 1991 tarihinde American Express Bank (New York) Direktörü Mr. B. Samuelson ve aynı bankanın Londra Şubesi'nde görevli ekonomist Mr. L. Calverly ile

İstanbul Sheraton Oteli'nde bir öğle yemeği yedi.

***

Başkan Bülent Eczacıbaşı, 10 Temmuz 1991 tarihinde SSCB'nde yayınlanan 'Izvestia' isimli gazetenin muhabirlerinden Mr. Elmar E. Guseynov ve Ms. Juliette Rossant ile bir görüşme yaptı.

***

Başkan Bülent Eczacıbaşı ve Başkan Yardımcısı Halis Komili, İzmir'de TÜSİAD'ın Ege'li üyeleri ile 11 Temmuz 1991 tarihinde bir toplantı yaptılar.

***

TÜSİAD 1990 Basın ve Araştırma Ödülleri 12 Temmuz 1991 tarihinde İstanbul Sheraton Oteli'nde verilen bir yemekli toplantıda sahiplerine verildi. Yönetim Kurulu Başkanı Bülent Eczacıbaşı'nın toplantıyı açış konuşmasının ardından bir konuşma yapan Jüri Başkanı Nihat Gökyiğit basın dalında birincilik ödülünü Cumhuriyet

Gazetesi'nden Sayın Meral Tamer'e ve ikincilik ödülünü yine aynı gazeteden Sayın Abdurrahman Yıldırım'a verdi. Araştırma dalında ödüller Sayın Prof. Dr. Hüsnü Erkan ve Sayın Doç. Dr. Mahir Fisunoğlu tarafından paylaşıldı.

***

Başkan Bülent Eczacıbaşı, DPT Müsteşarı Sayın Dr. Ali Tıgrel, TOBB Başkan Yardımcısı Sayın Mustafa Atasagun, İSO Başkanı Memduh Hacıoğlu 15 Temmuz 1991 tarihinde Ankara'da yapılan bir basın toplantısı ile "Körfez Krizi'nin Türk Ekonomisine Etkileri" konusundaki DPT-TÜSİAD-TOBB-İSO ortak çalışmasını basına açıkladılar.

***

Başkan Bülent Eczacıbaşı, 16 Temmuz 1991'de İngiltere Başkonsolosu Mr. Michael Collins ile bir görüşme yaptı.

***

Genel Sekreter E. İhsan Özol, 16

Temmuz 1991 tarihinde Crown International Leasing (UK) Limited yöneticisi Mr. Toshio Niisaka ile bir görüşme yaptı.

***

Başkan Bülent Eczacıbaşı, 17 Temmuz 1991'de Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde Dünya Gazetesi'nin düzenlediği "Kalkınmada Öncelikli Yörelerde Erzurum Kalkınma Politikaları" konulu panelde bir konuşma yaptı.

***

Başkan Bülent Eczacıbaşı ve Genel Sekreter E. İhsan Özöl 17 Temmuz 1991 tarihinde TÜSİAD'ın da kurucu üyesi olduğu Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı toplantısına katıldılar

***

Genel Sekreter E. İhsan Özöl, 18 Temmuz 1991 tarihinde Associate Designers, S.A Direktörü Mr. Jordi Valls Capell ile bir görüşme yaptı.

***

Başkan Bülent Eczacıbaşı, ABD Başkanı George Bush ve eşi onuruna Cumhurbaşkanı Sayın Turgut Özal tarafından 21 Temmuz 1991 tarihinde Dolmabahçe Sarayı'nda verilen resepsiyona katıldı.

***

Başkan Bülent Eczacıbaşı, Başkan yardımcıları Halis Komili ve Güler Sabancı ile Genel Sekreter E. İhsan Özöl Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Ekrem Pakdemirli ile 22 Temmuz 1991 tarihinde Ankara'da kısa vadede alınması gereken ekonomik önlemler konusunda görüş alışverişinde bulundular.

***

TBMM Başkanı Sayın Kaya Erdem 24 Temmuz 1991 tarihinde TUSİAD'ı ziyaret ederek yönetim kurulu üyeleri ile bir görüşme yaptı.

***

Başkan Bülent Eczacıbaşı, 24 Temmuz 1991 tarihinde International Finance

Corporation Direktörü Dr. Irving Kuczynski ve Sermaye Piyasaları Bölümü'nden Mr. İyad Malas ile bir görüşme yaptı.

***

Başkan Bülent Eczacıbaşı, 24 Temmuz 1991 tarihinde American Express Bank, Frankfurt şubesinden Mr. John A. Stinchcombe ve Financial Institutions Marketing Bölümü Direktörü Sayın Oktay Ersin ile bir görüşme yaptı.

***

1991 yılı ikinci yemekli üye toplantısı 26 Temmuz 1991 tarihinde İstanbul Sheraton Oteli'nde yapıldı.

***

Dünya Bankası tarafından finanse edilecek İstihdam ve Eğitim Projesi kapsamında Mr. Michael Mertaugh başkanlığında Türkiye'de çalışmalarda bulunan bir heyet 29 Temmuz 1991 tarihinde TUSİAD'ı ziyaret ederek Genel Sekreter E. İhsan Özöl ve Türkiye'de

Eğitim adlı TÜSİAD raporunu hazırlayan Sayın Zekai Baloğlu ile görüşme yaptılar.

***

Başkan Bülent Eczacıbaşı, 30 Temmuz 1991 tarihinde Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Ekrem Pakdemirli'nin işadamları ile İstanbul'da yaptığı toplantıya katıldı.

***

Başkan Bülent Eczacıbaşı, 31 Temmuz 1991 tarihinde Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı toplantısına katıldı.

YENİ TÜSİAD ÜYELERİ

HAKKI GEDİK, Gedik Holding A.Ş. ve bağlı olan 22 şirketin kurucusu ve hissedarı, Yönetim Kurulu üyesi, murahhas üye ve Yönetim Kurulu Başkan vekili; Kıbrıs'ta kurulu Gedik-Halsan Ltd'in Direktörü;

Y. AKIN ÖNGÖR, T. Garanti Bankası

A.Ş. Genel Müdürü;

C. ORAL TURANOĞLU, T. C. Merkez Bankası Mensupları Emeklilik Vakfı Genel Müdürü, Mervak Yönetim Kurulu Başkanı, Turvak A. Ş. Yönetim Kurulu üyesi;

METİN TOKPINAR, Sınai Kalkınma Bankası Genel Müdürü, Yatırım Finansman A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası İdare Meclisi üyesi;

CANAN PAK, Pak Holding A.Ş. İhracat ve Dış İlişkilerden sorumlu İcra Komitesi üyesi;

ALİ YALMAN, Tattur A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı ve hissedar; Tatko T.A.Ş. İştirakler Müdürü, Yönetim Kurulu üyesi, hissedar; Goldtat Ltd. ve Golteks Ltd. Müdürü ve hissedar; Tatmak A. Ş. İdare Meclisi üyesi, murakıp, murahhas üye, hissedar; Rafine Billur Tuz A.Ş. hissedar; Döktaş Dökümcülük Ticaret ve Sanayi A. Ş. İdare Meclisi üyesi ve hissedar.

Kalkınmada Ekonomik Olmayan Unsurlar

Bir görüŖe göre, özgür basın ve tartışan kamuoyu devletin ve özel sektörün kalkınmayı önleyen hareketlerini teşhir edebilir. Özgür basın ve yaygın enformasyon akışı sosyal ve ekonomik gelişmeyi teşvik eder. Örneğin Hindistan'da basın, hükümeti acil önlemler almaya yönelterek, açlık tehlikesini önlemekle saygınlık kazanmıştır. Öteyandan çok fazla serbesti olması hükümetin gerekli fakat zor önlemler almasını güçleştirebilir. Bu görüş Güney Kore gibi otoriter bir düzenin elde ettiği başarı neticesinde geliştirilmiştir.

Bu olgu, 1973'ten bu yana her yıl düzenli olarak yapılan 'Dünyada Özgürlükler' (Gastil 1989) isimli araştırmanın politik ve temel özgürlüklere dair verilerine dayanarak incelenebilir. Söz konusu

çalışma, iki ölçüt altında toplanan otuz teste göre ülkeleri sıralamaktadır. Bu kriterler; politik sürece anlamlı bir katılım olarak tanımlanan 'politik haklar kriteri' ile serbest ifade, örgütlenme, gösteri, din, seyahat, eğitim vb. kişisel özgürlükler olarak tanımlanan 'temel özgürlükler' kriteridir.

Sonuçlar ilgi çekicidir. Gelir artışı, eğitim düzeyi ile bebek ölümlerinin azalması arasında güçlü bir ilişki olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca bebek ölümlerinin azalması ile politik ve temel özgürlükler ve erkek-kadın eğitimi arasında da ilişki olduğu anlaşılmıştır.

Regresyon analizi sonuçları, özgürlüklerin gelir artışı sağladığını söyleyecek kadar ileri tezler öne sürmemekte ancak üstü kapalı da olsa gelişmeyi engellemediklerini belirtmektedir. Bazı çalışmalar ise, büyüme ile özgürlükler arasındaki ilişkinin kuşkuğu olduğu sonucuna

varmışlardır. 1970-80 dönemi için 'politik ve temel hakların kişi başına reel milli gelirle ve büyümeyle doğrudan ve anlamlı bir ilişki içinde olduğu' saptanmıştır.

Bu bulgular nedensellik ilişkilerini vermemekle birlikte, kalkınmanın tüm unsurlarının birlikte ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Kaynak: *Dünya Bankası*

OECD Ülkelerinde Bankalar ve Sigorta Şirketleri Arasındaki Mülkiyet Bağlarına Dair Düzenlemeler...

Avustralya

Hayat sigortası şirketlerinin bankalar tarafından mülkiyetine izin verilmektedir. Bankaların öz sermayelerine sigorta şirketleri tarafından iştirak olunması Bankalar Kanunu uyarınca sınırlandırılmıştır. Örneğin, yüzde 10'u geçen iştiraklere Hazine onayı olmadan izin verilemez. Yüzde 15'i geçen iştirakler ise ulusal çıkarlara uygun olmak koşuluyla sadece Genel Vali tarafından onaylanabilir.

Avusturya

Bankaların sigorta şirketlerine iştirakleri,

önceden haber verme ve ihtiyati sermaye oranı gereklerine ve önemli yatırımlar için genel sınırlamalara tabidir. Sigorta şirketleri bankalara iştirak edebilirler. Bu iştiraklerin oranı banka sermayesinin yüzde 10'unu geçiyorsa veya iştiraklerin maliyeti sigorta şirketinin sermayesinin yüzde 10'unu geçiyorsa işlemler sigorta gözetim merciinin yetkisine tabidir.

Belçika

Bankacılık ve Finansman Komisyonu'nun bankaların sigorta şirketlerine olan iştiraklerine herhangi temel bir itirazı bulunmamaktadır. Yine de, sözkonusu iştirakler için önceden izin gerekmektedir. Her iştirak teklifi Komisyon'a sunulmak ve özelliklerine göre incelenmek zorundadır. Bankanın ödeme kapasitesi gerekleri nedeniyle, sigorta şirketine iştirak, sermayeden düşülür. Sigorta şirketleri net varlıklarını sınırlama olmaksızın ve aynı

zamanda teknik rezervlerinin sınırlı bir bölümünü de banka hisseleri almada kullanabilir.

Kanada

Bankalar sigorta şirketlerinin yüzde 10'dan fazla hissesini alamazlar. Mevduat toplayan kuruluşların federal sigorta şirketleri tarafından alınmasını düzenleyen açık yasal mevzuat bulunmamaktadır. Ancak, bazı federal sigorta şirketleri mevduat toplayan bazı kuruluşların hisselerini dolaylı olarak almışlardır.

Danimarka

Kredi kurumları sigorta şirketlerine tali şirket statüsünde sahip olabilirler. Sigorta şirketleri ise kredi kuruluşlarını alabilirler. Sigorta ve kredi kurumları holdinglerin parçası olabilirler.

Finlandiya

Sigorta şirketleri yasal sınırlar içinde bankalara iştirak alabilirler. Ancak, sigorta şirketlerinin bankacılık kurumlarına sahip olan bir finansman grubunun ana şirketi olmasına ve ana şirketi banka olan böyle bir finansman grubunun tali şirketi olmasına izin verilemez.

Fransa

Bankalar herhangi bir sınırlama olmaksızın sigorta şirketlerine iştirak edebilirler. Sigorta şirketleri ise bazı sınırlamalarla bankalara iştirak edebilirler.

Almanya

Bankaların sigorta şirketlerine iştiraki için Bundesbank ve Bankacılık Gözetim Bürosu'nun izni gereklidir. Sigorta şirketleri ise bankaların yüzde 10'dan

fazla hisselerine sahip olamazlar.

Yunanistan

Bankalar öz sermayelerinin yüzde 20'si kadar sigorta şirketlerine iştirak edebilirler. Daha büyük boyutlu iştirakler için Bank of Greece izni gereklidir. Sigorta şirketleri sermayelerinin yüzde 10'u kadar bankalara iştirak edebilirler.

İzlanda

Bankaların sigorta şirketlerine iştirakleri sermayelerinin yüzde 2'sini ve toplam yatırımlarının yüzde 15'ini geçemez. Sigorta şirketlerinin ticari bankalara iştiraki ise yasaklanmıştır.

İrlanda

Önceden Merkez Bankası'ndan izin alınmak kaydıyla bankaların sigorta şirketlerine yüzde 10 ve daha fazla iştiraki

mümkündür. Aynı şekilde sigorta şirketlerinin bankalara ve diğer kuruluşlara yüzde 10 ve yüzde 10'nun üzerinde iştirak edebilmeleri için Merkez Bankası'ndan önceden izin alınması gerekmektedir.

İtalya

Mayıs 1990'da bankaların sigorta şirketlerine iştiraklerini onaylama yetkisi Bank of Italy'e verilmiştir. Çoğunluk hisse alımında bazı özel şartların yerine getirilmesi beklenmektedir.

Japonya

Anti-tekel yasası uyarınca bankaların sigorta şirketlerine iştirakleri sigorta şirketinin sermayesinin yüzde 5'ini geçemez. Daha büyük iştirakler Ticaret Komisyonu iznini gerektirir.

Hollanda

Bankaların sigorta şirketlerine ve sigorta şirketlerinin bankalara iştirakleri Sigorta Gözetim Kanunu ve Kredi Gözetim Kanunu uyarınca yürütülür. Sigorta şirketlerinin banka iştiraklerinde Maliye Bakanlığı'ndan izin alma sınırı yüzde 5, bankaların sigorta şirketlerine iştiraklerinde de aynı bakanlıktan izin alma sınırı yüzde 15'dir.

Yeni Zelanda

Hayat sigortası şirketlerine bankaların iştiraki bankaların finansman hizmetleri vermesi koşuluyla mümkün kılınmıştır. Sigorta şirketlerinin bankalara iştirakine yüzde 100 oranına kadar bazı sınırlamalarla izin verilebilmektedir.

Norveç

Bankalar ve sigorta şirketleri yüzde 10 sınırında kalmak kaydıyla birbirlerine

iştirak edebilmektedir. Sigorta şirketlerinin bir finans grubunun ana şirketi olması ve ana şirketi banka olan bir grubun da tali şirketi sigorta şirketi olması yasaklanmıştır. Ancak, bankalar kredi sigortası şirketlerinin yüzde 100'ünü alabilirler.

Portekiz

İhtiyat gerekleri dışında hiç bir sınırlama yoktur.

İspanya

Yüzde 15'in üzerindeki her türlü iştirak Banco de Espana'nın iznini gerekli kılmaktadır.

İsveç

1991 yazında bazı değişiklikler beklenmekle birlikte mevcut durumda bankaların sigorta şirketlerine iştiraki mümkün değildir. Sigorta şirketlerinin

bankalara iştiraki ise yüzde 5 ile sınırlandırılmıştır.

İsviçre

İhtiyati sermaye gerekleri bakımından sınırlamaları olanların dışında bankaların sigorta şirketlerine iştiraklerine bir sınırlama yoktur. Öte yandan, sigorta şirketleri bankalar dahil çoğunluk hisselerini alamazlar.

Türkiye

Bankaların sigorta şirketlerine iştiraki konusunda ihtiyati sermaye oranı gerekleri dışında herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır.

İngiltere

Bankaların sigorta şirketlerine iştiraki bakımından 1982'de çıkarılan Sigorta Şirketleri Kanunu çerçevesinde belirtilen sınırlamalar dışında herhangi bir

kısıtlama bulunmamaktadır. Ancak, yetkililer gerek bankaların sigorta şirketlerine ve gerek sigorta şirketlerinin bankalara iştiraklerinin yüzde 10'u geçmesi halinde kendilerine haber verilmesini istemektedirler.

ABD

Bankalar genelde sigorta şirketine iştirak edemezler. Ancak, maluliyet sigortası gibi bazı özel sigorta hizmetleri sunan sigorta şirketlerine iştirak edebilirler. Sigorta şirketleri de bankalara iştirak edemezler.

Kaynak: OECD

Basel Anlaşması...

Son birkaç ayın gündeminde olan sorudur: "Banka sermayesi konusundaki Basel anlaşması iyi midir, kötü müdür?"

Henüz üç yaşındaki bu anlaşma, kredi zorlukları yarattığı ve bankaları olması gerekenden daha fazla risk almaya yönlendirdiği gibi gerekçelerle eleştirilmektedir. Bu anlaşma, dünyanın önde gelen bütün bankaları için ortak bir sermaye rejimi yaratmış fakat aynı zamanda, çok da bağlayıcı olması açısından eleştirilmiştir.

Bu anlaşmayla en yakından ilgili kişi, eski Bank of England'lı Mr. Peter Cooker, ilk önemli çalışmasını gerçekleştirmiştir. Price Waterhouse'deki yeni görevinde, Dünya Düzenleyici Danışmanlık Uygulamaları Başkanı olarak geniş etki yaratan bir rapor yayınlamıştır.

Bu rapora göre, Price Waterhouse

tarafından incelenen bankaların yarısı yeni kurallara uymak amacıyla ek sermaye arttırımına gitmiş ve üçtebirinden fazlası da "bu kuralların bilançolarının büyümesine önemli engel oluşturduğunu" söylemiştir.

Öte yandan, dünyanın önde gelen bankaları bu anlaşmanın yüzde 8 sermaye oranı hedefini, son uygulama tarihi olan 1992 sonuna kadar yakalamayı öngörüyorlar. Price Waterhouse'un incelediği bankalardan sadece üç tanesi geçen yıl sonunda ulaşılması gereken yüzde 7.25'lik ara hedefe ulaşmıştır.

Fakat Mr. Cooke'un raporu, aynı zamanda anlaşmanın, her ülkede farklı biçimde uygulandığını ortaya koyduğu için endişelere de yol açmaktadır. Özellikle, Avrupa'daki pek çok banka kendi ulusal danışmanlarının anlaşma kurallarını daha bağlayıcı yorumlamaları yüzünden dezavantajlı olduklarını düşünmektedir. İngiltere'deki bankaların çoğu durumdan

memnun değildir.

Bunun tersine, ABD ve Japonya'daki bankalar daha az endişelidir. Bununla beraber rapor, anlaşmanın geleneksel olarak yetersiz sermayeli olan Japon bankaları üzerinde belirgin bir baskı yarattığını desteklemektedir. Raporda, bazı Japon bankalarının minimum oranlara ulaşmak veya bu oranları korumak için baskı altında olabileceklerinden ve bunların bilançolarındaki büyümenin de kısıtlandığından söz etmektedir.

Anlaşmanın temel etkilerinden biri, bankaların kendilerini yönetme şeklini ve iş tercihlerini değiştirmiş olmasıdır. Çalışma, bankaların bilanço dışı işlere doğru yöneldiğini ortaya koymaktadır. Bilanço dışı işler daha az sermaye gerektirmekte ve komisyon kazandırıcı hizmetlere ağırlık verilmektedir.

Genelde anlaşmanın, önceden de tahmin edildiği gibi, bankaların karlılığını artırıcı

bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Daha fazla sermaye gereği bankalar açısından daha yüksek sermaye oranı ile rekabetçi konumlarının güçlendiğini ve yeni sermaye arttırımı ve yeni pazarlara girmede avantaj sağladığını söylemişlerdir.

Rapor, bankaların yüksek sermaye maliyetlerini karşılamak amacıyla bilinçli olduğu kabul edilemeyecek düzeyde yüksek risklere girdiğini gösteren bir kanıt bulunamadığını belirtmektedir. Bununla beraber, bazı bankalar, pazar baskılarının kendilerini bu yönde zorladığını kabul etmektedirler. Ancak, bunlar daha ziyade küçük ve kurumlaşmamış yapılardır.

Mr. Cooke'un çalışmalarının, Basel Kurulu Başkanı olarak daha önce yaptığı işlere gerekçeler yaratma girişimi olarak değerlendirilmesi tehlikesi bulunmaktadır. Ancak, kendisi nesnel olmak için çaba harcadığını ve savunmasız olduğunu kabul etmektedir.

Kurulun alışmaları henüz tamamlanmış değildir. Kredilendirme dışındaki risklere dair daha fazla kurala gerek duyulabilir. Örneğin döviz ticareti gibi. Mr. Cooke'a göre daha fazla ülke ve banka, bankacılık denetimini güçlendirmek için tartışmalarda yer almaya teşvik edilmelidir.

Kaynak: *Financial Times*

Sanayileşmiş Ülkelerin Bütçe Sorunları...

Başkan Bush kampanyasında verdiği sözleri tutmayarak, iki yıllık bir kararsızlık dönemi sonucunda yeni vergileri yürürlüğe koymuştur. Alman Başbakanı Kohl de seçim sırasında verdiği sözlere sırt çevirerek, birleşmenin faturasını yeni vergilerle çıkarmaya çalışmaktadır. Edith Cresson ise bir yandan "dolaylı vergilere karşı olduğunu" belirtmiş, bir yandan da KDV oranlarını arttırmıştır.

"Reaganomics"ın hüküm sürdüğü 80'li yıllar Batılı vergi mükellefleri için oldukça olumlu geçmiştir. Fransa'da 1985'ten beri yapılan vergi indirimleri 170 milyar Frank'a ulaşarak 6 yılda milli gelirin yüzde 3'ünü bulmuştur. 90'lı yıllarda ise hükümetler vergi mükelleflerine hoş görünmek yerine, bütçelerini dengede tutmaya önem vermektedirler.

Fransız Maliye Bakanı Pierre Beregovoy'a göre, devlet hesaplarını ne kadar iyi yönetirse, mali piyasalara o kadar daha az başvurmak zorunda kalmaktadır. Böylece paranın fiyatını da indirmek mümkün olabilecektir, çünkü "faiz oranlarındaki 1 puanlık artış, işletmeler için 25 milyar Franklık bir yüke neden olmaktadır." OECD Genel Sekreteri Jean Claude Paye'e göre de, dünyada tasarruf azlığından yakınıldığı bir dönemde yapılacak en tutarlı iş kamu sektörünün borç ihtiyacını azaltması olacaktır.

Fransa dünyanın en az bütçe açığına sahip olan ülkelerinden biri olduğu halde (GSMH'nin yüzde 1.4'ü), bugün bunu azaltmaya çalışmaktadır. Amerikalılar ise federal bütçe açığının bu yıl 300 milyar doları aşmasından endişe duymaktadırlar. Bu açık Kongre ile Beyaz Saray arasında bütçeyi 5 yıl içinde dengeye kavuşturmak amacıyla imzalanan anlaşmaya rağmen ortaya çıkmıştır. Ancak Amerika'da yönetim bütçe açığının konjonktürel bir

yapiya sahip olduğunu belirtmekte ve bundan dolayı fazla endişe duymamaktadır. Buna göre, ekonomi durgunluğa girdiği zaman, vergiler azalmakta ve açık artmaktadır. Bu durum kaçınılmazdır ve alarm verilecek bir durum yoktur.

İngilizler de daha rahat bir tutum takınmaktadırlar. Uzun zaman sıkı bütçe politikalarının şampiyonu olan İngiltere artık bütçe açıklarını normal karşılamaktadır. Aslında John Major hükümeti de kamu hesaplarının dengede tutulması ilkesinden vazgeçmiş değildir. Ancak bu ilkenin durgunluk dönemlerinde geçerli olmadığını savunmaktadırlar. 1991-92 mali yılında 4 aylık bütçe fazlasından sonra İngiliz bütçesinin 8 milyar sterlinlik bir açık vermesi beklenmektedir.

Fransa'da da bugünlerde "kamu açığında geçici bir artış kabul edilebilir mi?" sorusunun yanıtı aranmaktadır. Bilindiği

gibi, bir bütçenin açık vermesi çok çeşitli nedenlere dayanabilir. Örneğin, Almanya'nın bu yıl birleşme masraflarının karşılanması amacıyla 100 milyar Marklık bir harcama yapması beklenmektedir. Federal hükümetin ve eyaletlerin kamu açıklarının sürekli olacağı tahmin edilmekte ve bu yeni durumu düzeltebilmek için vergilerin arttırılmasından başka çare görülmemektedir.

Fransa'da ise kamu açığı tamamıyla konjonktürel ve geçici nedenlerden oluşmaktadır. Fransız uzmanlara göre bu açığın kapatılmasına çalışılmamalı, hatta ekonomik faaliyeti desteklemek için vergilerin indirilmesi yoluna gidilmelidir.

Ancak Maliye Bakanı Beregovoy böyle düşünmemektedir. Bakanlık, bu yılın başından beri tasarruf yapmaya ve bütçe açığının başlangıç rakamı olan 80.7 milyar Frank dolaylarında kalması için

yeni kaynaklar bulmaya çalışmaktadır. Harcamalarda 10.2 milyarlık bir kısıntıya gidilmiş, Fransa Körfez Savaşı dolayısıyla Batılı müttefiklerinden 10 milyar kredi kullanmıştır ve Cresson hükümetinin ilk büyük kararı 16 milyar franklık ek bütçe geliri veya kaynağı bulmak olmuştur. Toplam olarak, bütçe açığının karşılanması için birkaç ayda 36 milyar franklık bir kaynak tahsis edilmiştir.

Buna rağmen hükümet "deflasyonist" bir politika izlemekten de kaçınmaktadır ve kamu harcamalarında hiçbir kesinti yapılmamaktadır. Bu davranış, bütçe tasarruflarının şu ana kadar bazı denge bozukluklarını (savaşın etkisi, ihracat sigortası finansmanı, Avrupa bütçesi) karşılamada etkili olması nedeniyle haklı gösterilebilir. Ancak durum gittikçe ciddileşmektedir; önceden öngörülemeyen harcamaların artmasının yanı sıra bu yıl bütçe ve vergi gelirlerinde de bir azalma olması beklenmektedir.

Pierre Beregovoy'un ödün vermez tutumunun birçok sebebi vardır. Öncelikle ekonomik göstergeler konusunda belirli bir karamsarlık bulunmaktadır. Maliye Bakanlığı uzmanları 1988 veya 1989'da yüzde 4'leri bulan büyüme hızının bu yıl tekrarlanamayacağını belirtmektedirler. Buna göre devlet bütçesinin yüzde 2 veya en fazla yüzde 2.5 oranında büyüyecek bir ekonomiye göre ayarlanması gereği ortaya çıkmaktadır.

Günümüzde sıkı bir politika izlenmesinin ikinci nedeni ise 1988-1990 arasında oldukça gevşek davranılmasıdır. Fransa'nın ve Batılı müttefiklerinin 80'li yılların sonunda kazandıkları refah gücü, Fransız devletinin üç yıl içinde 170-200 milyar Franklık bir gelir fazlası elde etmesine neden olmuştur. Bu refah artışı bütçe açığının 36 milyar frank azalmasına ve vergilerin de 80 milyar frank azaltılmasına olanak sağlamıştır. Ancak bu gelirin çok büyük bir bölümü kamu harcamalarının arttırılması için

kullanılmıştır.

Bu durum daha çok siyasi bir karara dayanıyordu. Ancak ekonomik büyümenin sürekli olacağını sanmak büyük bir hataydı. Pierre Beregovoy bu durumu birçok defa belirtmiş ve 1991 bütçesinde Körfez krizi yeterince hesaba katılmazsa geçen Eylül ayında istifa tehdidinde bile bulunmuştu. Bugün herkes 1988 ve 1989 yıllarında bütçe dengesinin daha iyi korunmasının gerektiğini ve bütçe açıklarının net bir biçimde azaltılması gerektiğini kabul etmektedir (1989'da 15 milyar ve 1990'da 7 milyar frank). Bu da Pierre Beregovoy'un Fransız bütçesini eleştiren oldukça sert politikasının üçüncü nedenidir.

OECD'den bir uzmana göre "Bir amaç açıklamışsanız, dış koşullar olumsuz olsa da, buna uymak zorundasınız". Gerçekten de Fransa bütçesi ekonomik dengeleri gözetmeyen, kamuoyu tartışmalarını ve kararları yanıltıcı etkide bulunan bir

yapıdadır.

Fransız bütçesi, Anglo-Sakson geleneğinin aksine, konjonktürün sonucu doğan olanakları veya kısıtlamaları açık bir şekilde kamuoyuna sunmamaktadır. Bunun sonucunda hükümetler bütçe politikalarını duruma göre ayarlamaktadırlar. Ekonomik durum iyi olunca vergiler indirilmeye ve harcamalar arttırılmaya başlanır; konjonktür olumsuzsa bunun tersi uygulanır. Bu durum da büyüme dönemlerinin genişleme sürecini arttırmakta, yavaşlama döneminde ise durumu daha da ciddileştirmektedir. Bugün için Fransız ekonomisinde böyle bir risk yaşanmaktadır.

Kaynak: *Le Fig-Eco*

72 Ülke Sendikal Hakları İhlal Ediyor...

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun dünyada sendikal hakların ihlali konusunda yayınladığı yıllık rapora göre 1990-91 yılında hafif bir iyileşme görülse de durum yine ciddiyetini korumaktadır. Ocak 1990 - Mart 1991 arasındaki dönemi kapsayan rapor 72 ülkede 2422 tutuklanma olayının görüldüğünü belirtmektedir. 15 ay içinde 264 sendikacı işçi çıkarlarını korumaya çalışırken hayatlarını kaybetmişlerdir.

Belli başlı suçlular, "diktatörlük rejimleri, polis, ordu birlikleri, ölüm timleri, ücretli askerler veya uyuşturucu kaçakçılarıdır". Sendikalara karşı baskı uygulamalarının en yoğun olduğu yer Latin Amerika'dır. Kolombiya'da 15 ay içinde 138 sendikacı öldürülmüştür. Kıtanın diğer taraflarında da durum daha iç açıcı değildir. Örneğin, Küba'da hiçbir iyileşme kaydedilmemekte

ve resmi sendikalar hala kendilerini "sosyalizmin inşasına" adadıklarını iddia etmektedirler.

Afrika'da tek parti sistemine bağlı birçok sendika bugün bağımsızlıklarını ilan ederken, özellikle Mali, Lesotho veya Nijer gibi ülkelerde baskı tekrar şiddetlenmektedir. Güney Afrika'da görülen olumlu gelişmelere rağmen, söz konusu dönem içerisinde 25 sendikacı öldürülmüş, 778 sendikacı tutuklanmış ve 6329 işçinin "normal sendikal faaliyetler yürüttükleri için" işlerine son verilmiştir.

Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Umman, Katar gibi ülkeler sendika problemini çalışanların bir organizasyon oluşturmalarını tamamen yasaklayarak çözmüşlerdir. Irak, İran, Suriye ve Yemen gibi ülkeler ise sendikalara rejimi destekledikleri ölçüde izin vermektedirler.

Çin'de Tian An Men olaylarından sonra

birçok sendikacı yargılanmadan tutuklanmış veya çalışma kamplarına götürölmüşlerdir.

Özgürlüklerin kısıtlandığı bir dünyada, Orta ve Doğu Avrupa'da sendikal çoğulculuk bir gerçek olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak bu örneğin diğer ölkelerce izlendiğı pek söylenemez.

Kaynak: *Le Figaro*

OECD: Ekonomik Canlanma Hazırlığı...

Yıl sonuna kadar ekonomik canlanma beklentilerine rağmen, OECD ülkelerindeki işgücü piyasasının 1992'ye kadar daha da kötüleşmesi , bu tarihten itibaren ise istikrara kavuşması beklenmektedir. OECD istihdam hakkında yayınladığı dokuzuncu raporda oldukça karamsar sonuçlara varmıştır. 1990'nın ikinci yarısında OECD bölgesindeki ekonomik faaliyet, yedi yıllık bir büyümeden sonra ciddi bir biçimde yavaşlamıştır. OECD tahminlerine göre 1991'in ilk yarısında büyüme neredeyse durmuştur. Bu durum Körfez krizinin de etkisiyle daha da ciddileşmiştir. Çalışmanın sona ermesinden sonra, tüketim tekrar artış göstermeye başlamışsa da, OECD ülkelerinin bu yıl ki GSMH'lerinin ortalama olarak yüzde 1 civarında artış göstereceği hesaplanmaktadır.

Bu durum istihdam konusunda da kendini göstermektedir. OECD ülkelerindeki işsiz sayısı 1991'de 3.5 milyon artış göstererek, aktif nüfusun yüzde 6.4'ünden yüzde 7'sine yükselmiştir. Yıl sonunda, OECD bölgesindeki toplam işsiz sayısının 28 milyonu bulması beklenmektedir.

Aynı şekilde 1989'da yüzde 1.8 gibi oldukça yüksek bir oranda büyüme kaydetmiş, ve 1991 başında da büyüme negatife dönmüştür. İşsizlikten en çok etkilenen ülkeler özellikle hizmetler sektöründe büyük bir istihdam kaybıyla karşı karşıya kalmışlardır. Bu durum özellikle Avustralya, Kanada, Finlandiya, Yeni Zelanda, İngiltere ve ABD için geçerlidir.

Ancak bu rakamlar uzmanlara göre karamsarlığa yol açmamalıdır. OECD ülkeleri şu anda olabilecekleri en olumsuz durumdadırlar. Özellikle Kuzey Amerika'da enflasyonun düşmesi ve faiz oranlarının azalması beklentisi, bu yılın

sonuna doğru ekonomik faaliyetlerde bir canlanma olacağı yolundaki umutları arttırmaktadır.

Ancak bazı uzmanlara göre, bu görüşün sahipleri olaylara oldukça olumlu yaklaşmaktadır. İstihdamın bu etkilere oldukça geç tepki vereceği düşünülmektedir. İstihdamın 1991 yılında hiçbir iyileşme kaydetmeyeceği, 1992'de ise çok düşük bir büyüme göstereceği tahmin edilmektedir. Bu bakımdan, OECD işsizliğin 1991'de artacağını ve ancak 1992'de istikrara kavuşabileceğini belirtmektedir.

OECD'ye göre, sağlıklı bir ekonomik canlanma için işgücü piyasasına yönelik aktif tedbirlerin acil olarak alınması gerekmektedir. Çelişkili bir olay da işsizlik artarken bazı alanlarda işgücü ve nitelikli eleman sıkıntısına rastlanmasıdır. Bu sıkıntının canlanma sırasında kendini daha da fazla hissettirmesi ve ücretler üzerinde yeni bir

enflasyonist baskı yaratmasından endişe edilmektedir.

Bu durumdan kaçınılması için OECD uzmanları geleneksel politikaların izlenmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Bunların başında istihdama yönelik kamu hizmetlerinin güçlendirilmesi, işsizler ile işgücü piyasası arasında sıkı bir ilişki sağlanması ve işsizlere rekabet gücü kazandırılması gibi önlemler gelmektedir. Aynı zamanda göçmen kontrolü politikaları ve istihdam politikaları arasında iyi bir denge gözetilmesi de sağlanmalıdır. Son temel nokta niteliğin geliştirilmesidir. Bu önlemler özellikle durgunluk dönemlerinde masraflı olmasına rağmen, OECD'ye göre "canlanma için şart olan faktörlerin sağlanması açısından" gereklidir.

Kaynak: *Le Figaro*.

Körfez Savaşı'ndan Sonra Fransız Ekonomi Politikası...

Fransa'nın planlama ile görevli Devlet Bakanı Lionel Stoleru'ya göre Fransız ekonomisi savaştan fazla etkilenmemiştir. Bu konuda iki göstergeye bakmak yeterlidir: enflasyon ve dış ticaret. 1973'teki petrol şoku enflasyonun dört kat artmasına, 1979'daki ise iki kat artmasına yol açmıştır. Bu defa fiyatlar sadece petroldeki artışı yansıtmış ve petrol fiyatları düştüğünde genel fiyatlar düzeyinde de bir gerileme görülmüştür. Dış ticarete de petrol faturasının birkaç ay için kabarmasının dışında hiçbir olumsuz durumla karşılaşmamıştır.

Bu durum Fransa için oldukça başarılı sayılabilir. Ülke olaylara karşı bu derece iyi direnç gösterebilme gücünü büyük ölçüde Avrupa ile bütünleşmesine ve kuvvetli Frank'a borçludur. Ücret artışlarındaki

ılımlı gidişin de krizin kötüleşmemesinde katkısı olduğu ifade edilebilir.

Bugün ülke ekonomileri için geçerli olan dünya piyasalarında kendilerine iyi bir yer edinmektedir. Önemli olan büyümenin gelecek üç aylık dönemde hızlı olup olmayacağı değil, gelecek yıllara iyi bir şekilde hazırlanabilmektir.

Fransız Bakan'a göre krizden çıkmak için Körfez'de ateşkesten sonra dünyadaki değişiklikleri hassas bir şekilde incelemek ve anlamak gerekmektedir. Alınabilecek ilk ders pahalı petrol gerçeğinin kabul edilmesidir. Savurganlığı önlemek için enerjiye belirli bir fiyat ödenmesi gerekmektedir. Petrolün varili 10 dolara düştüğü zaman yeni petrol yatakları araştırma işlemleri durmakta ve özellikle Ortadoğu petrolü tüm dünya piyasalarına hakim olmaktadır. Geçtiğimiz 20 yıl içinde üç petrol şoku yaşanmıştır ve petrol fiyatının bu düzeye kadar inmesi halinde

yeni petrol krizleriyle karşılaşılması olasılığı oldukça yüksektir. Ortadoğu petrolü risklidir ve bu riske karşı bazı önlemlerin alınması gereklidir. Alternatif kaynaklar bulunması ve tasarruf yapılması isteniyorsa, enerjinin ucuza satılması önlenmelidir. Bakan'a göre, bu yol Ortadoğu petrolüne bağımlı olmamanın tek yöntemi gibi görünmektedir.

Fransız Devlet Bakanı'na göre, 90'lı yıllarda sermaye birikimleri ihtiyaçları karşılayamayacaktır. Bakan önemli teknolojik değişikliklerin yaşandığı bir dönemden geçildiğini (süpersonik sivil uçak projeleri gibi) ve bunların gerçekleştirilmesi için olağanüstü boyutta mali kaynak gerektiğini belirtmektedir.

Doğu Avrupa ülkelerinin, Irak ve Kuveyt'in yeniden inşaatı ve Kuzey Afrika ülkelerinin ekonomik olarak güçlendirilmeleri için de sermayeye ihtiyaç vardır. Bu bakımdan, sermaye ve dolayısıyla tasarruf ihtiyaçları çok büyük

boyutlardadır, bu da doğal olarak yüksek faiz oranlarını gerektirmektedir. ABD'nin faiz oranlarını indirmesi ise ekonominin durgunluktan çıkması için gerekli geçici bir önlem olarak değerlendirilebilir. Genel olarak paranın fiyatının yüksek kalacağı tahmin edilmektedir.

Lioenel Stoleru, Fransa'nın, Körfez krizinden sonra dünya piyasalarında kendisine yeni bir yer edinmek konusunu iyi değerlendirmesi gerektiğini belirtmektedir. Fransa'nın pazar şansının ne olabileceği konusunda iyi bir çalışma yapılmalıdır. Ortadoğu'da ABD'nin rekabet gücü üstünlüğünden yararlanacağı kuşkusuzdur. Japonya'nın ise herkesin bildiği gibi kendine özgü bir gücü vardır.

Fransız Planlama Bakanı, Fransa'nın gelecek yıllardaki amacının Irak'a silah satılması değil, ABD'ye teknoloji ihracı olması gerektiğini ifade etmektedir. Yeni uluslararası düzen zorunlu olarak

Fransa'nın sınai ve ekonomik stratejisini değiştirecektir. Gelecekte planlamanın sloganı "Uzağa bakmayı öğrenelim" olmalıdır.

Kaynak: *Le Fig-Eco*

Fransızların Yoksullaşması ve Otomobil Satışları...

1990 yılında Avrupa'da satılan otomobillerin içinde küçük boyutlu olanların oranı yüzde 31.8 olmuştur. Bu oran Fransa'da yüzde 42.5 olarak gerçekleşmiştir.

Citroen Pazarlama Bölümüne göre bu durum Fransızların yoksullaştığının bir kanıtıdır. Fransa'da küçük otomobil alımları toplam içinde yüzde 42 gibi bir oran teşkil ederken, Almanya'da bu oranın yüzde 16.9 olması nasıl açıklanabilir?

Otomobil yatırımları bir ülkede gelir durumunun göstergesidir ve bugünkü durum Fransızların satın alma gücünde ciddi bir erozyon yaşandığını göstermektedir. Fransızlar yeni bir otomobili ortalama 52 ay sonra satmakta iken, İspanyollarda bu 36 aydır. İspanyol hükümetinin tüketimi frenlemek için faiz

oranlarını yükseltmesine rağmen aradaki fark oldukça önemli ve alarm vericidir.

Aslında sorumluluğun büyük ölçüde hükümetin olduğu belirtilmektedir. Fransa'da otomobil satışlarındaki kesinti oranı yüzde 44'ü bulurken, bu oran Japonya'da bile yüzde 32'yi geçmemektedir. Aradaki yüzde 12 puanlık fark yatırım araştırma, eğitim gibi harcamalardan ileri gelmektedir. Fransızlar, küçük otomobil üretimi ve satışı konusunda İtalyanlarla birlikte fazla karlı olmayan AT küçük otomobil piyasasının yüzde 52.5'ini ellerinde tutmaktadırlar. Ayrıca Fransız otomobil üreticilerinin 1974'de hükümetin hız sınırlarını kontrol etme isteğini Almanların tersine olarak tartışmasız kabul etmeleri de onlar için olumsuz sonuçlara yol açmıştır. Bugün büyük otomobillere geri dönmek büyük sorunlara yol açmaktadır. Bu piyasada Renault, Citroen veya Peugeot yerine BMW, Mercedes, Opel ve Audi tercih

edilmektedir.

Buna rağmen Citroen topluluğu modellerini geliştirmeye çalışmaktadır. Motorda alüminyum katkısı son yıllarda yüzde 25 artmış ve teknoloji geliştirilmiştir. Citroen son zamanlarda müşterilerin uzun ve rakamlı otomobil adlarından hoşlanmadığını belirterek modellerine rahat okunan ve fonetik adlar vermeyi tercih etmektedir. Ayrıca tek bir model için birçok ad kullanılmaktadır. Örneğin AX için TEN, ALLURE, CABAN veya FIRST gibi son derece açık adlar bulunmaktadır.

Japonlar sonu A ile biten tüm adları kullanmışlardır. Bu alanda 32.000 adın şimdiden kullanıldığı gözönüne alındığında, halen başkası tarafından kullanılmakta olan bir adın yeni modelde kullanılması özel bir anlaymayı gerektirmektedir. Toyota Japonya'da, Opel'e ait olan Corsa adını böyle bir anlaymayla kullanmaktadır. Citroen,

Chrono adını Seat ile birlikte ancak farklı yazılışlarla birlikte kullanmak konusunda bir anlaşmaya varmıştır. Genel anlayışa göre benzer adlarda 3'ten fazla harf birbirleriyle aynı sırada olamamakadır.

Citroen'in yeni modelleri konusundaki iyimserliğinin sürüp sürmeyeceği kullanımda görülecektir. Ancak tek bir AX için 4 çeşit ad olması oldukça fazladır. Citroen'in, First ve Ten modelleriyle kırsal kesime seslenmesi pek mümkün görülmemekle birlikte şimdiden karamsar olmak için de bir neden olmadığı belirtilmektedir.

Kaynak: *Le Monde*

Sovyetlerin İçinde Bulunduğu Ağmaz..

Sovyetler Birliği, ciddi bir ödemeler dengesi krizi ile karşı karşıyadır. Doğal kaynaklar bakımından dünyanın en zengin ekonomilerden biri olan Sovyetler'de dünya petrollerinin yüzde 50'si ve doğal gazının yüzde 40'ını üretilmektedir. Büyük yeraltı zenginlikleri olan bu ülke, altının yanı sıra demir, çinko ve nikel üreticisidir.

Sovyetler Birliği'nin dış borçlarının son yıllarda hızla arttığı dikkati çekmektedir. 1985'ten beri dörde katlanan dış borçlar 60 milyar dolara ulaşmıştır. Fakat ekonominin büyüklüğü düşünülecek olursa, bu miktar idare edilebilecek boyutlardadır. Ülkede ciddi bir döviz sıkıntısı vardır, borç para veren yabancı bankalar ise çıkış yolu aramaktadırlar.

Sovyet hükümeti bu krize karşı çok klasik

bir yaklaşımla ithalatı kısarak cevap vermiştir. Bu o kadar ani gerçekleştirilmiştir ki, fabrikaların pek çoğu hammadde ve yedek parça kıtlığından kapanmanın eşiğine gelmiştir. Sovyet yetkililerin Mayıs'ta yaptıkları tahminlere göre bu sıkıntı yüzünden 300 fabrika kapatılmıştır. Fakat ithalat ile birlikte ihracat da en az onun kadar düşüş göstermiştir.

En önemli sorunun petrol sanayiinde olduğu görülmektedir. Büyük bir oranda gerek yurt içi gerek yurt dışı piyasalarda Sovyet petrolü piyasa fiyatının altındadır. Sanayinin alt yapısı çökmekte ve boru hatları kaçaklar ile dolmaktadır. Petrol üretimi geçen yıl yüzde 6 düşerken, ihracat yüzde 30 düşmüştür. Bu yıl ise ihracatın yüzde 40 oranında düşmesi beklenmektedir.

Sovyetler'de yaşanan döviz sıkıntısı kanunlar ile daha da karmaşık hale gelmektedir. Sovyet yetkililer ile temasta

olan batılılara göre, problem sadece döviz sıkıntısı değil, dövizin nasıl kullanılacağını bilmemekten kaynaklanmaktadır. Alınan kararlar ne piyasa sistemine ne de merkeziyetçi bir yapıya hizmet etmektedir.

Yayımlanan bir kararnameye göre 1991 yılının sonuna kadar bütün ihracatçıların döviz gelirlerinin yüzde 40'ını devlet garantisi altında alınan borçları ödemek üzere merkezi fona aktarmaları istenmektedir. Pekçok ihracatçı geriye kalan yüzde 60'lık kazançları konusunda rublenin düşen değeri yüzünden endişelidir. Bu durum dövizle bağlı gerekli yatırımlarında engellenmesine neden olmuştur ve problem daha da kötüye gitmektedir.

1989 Nisan'ında verilen bir izin ile 15000 girişimci kendi dış ticaret ilişkilerini yürütmektedirler, bunlara yurt dışından borç alanlarda dahildir. Bu girişimcilere ticaret kredisi veren batı şirketlerinin

sahalarına da girmeye izin verilmiştir. Girişimcilerin yıl sonuna doğru bu borcu 5 milyar dolara çıkaracağı tahmin edilmektedir. Bu durum ise Sovyetler Birliği'nin itibarını bir borçlu olarak kötü etkilemektedir. Kaldı ki, devlet güvencesindeki borçlar da devam etmektedir.

Ödenmemiş borçlar bankaların bu ülkeden kaçışını hızlandırmaktadır. Uluslararası Finans Kurumu'nun yaptığı tahmine göre geçen yıl Sovyetler Birliği'nden kaçan net para 12 milyar dolardır.

Bankalar kaçarken, batı ülkelerinden gelen destek içeriye akmaktadır. Uluslararası Finans Kurumu'nun verilerine göre ikili net borçlar geçen yıl 9 milyar dolar artmış görünmektedir.

Özellikle Alman ve İtalyan hükümetleri tarafından desteklenen bazı yardımların, ödenemeyen 5 milyar dolarlık borcun karşılanabilmesi için verildiği

bilinmektedir.

Batı yardımları kaçan bankalardan doğan zararı tamamen karşılamış hatta yarar dahi sağlamıştır. Uluslararası Finans Kurumu'na göre, Sovyetler Birliği'nin toplam borçları içinde batı hükümetlerine olan borcunun payı 1989 yılı sonunda yüzde 23 iken geçen yıl bu oran yüzde 38'e yükselmiştir. Bu yılın sonunda bu oranın yüzde 55'e çıkacağı tahmin edilmektedir.

Bu yıl Sovyetler Birliği'nin borç ödemesi 15 milyar dolardır ve bunun 8 ile 10 milyar dolarının yabancı bankalara olduğu belirtilmektedir.

Ticari döviz kuruna göre yıl sonu itibariyle Sovyetlerin dış borcu gayri safi yurtiçi üretimin yüzde 9'una eşittir, bu ise uluslararası standartlara göre düşük bir oran olarak kabul edilebilir. Yeniden takvimlendirmeden kaçınılmasının sebebi, uzun vadede uluslararası finans

piyasalarında Sovyetler Birliği'nin itibarının zedeleneyeceği düşüncesidir.

Peki Sovyetler içinde bulundukları bu durumdan nasıl kurtulacaklardır?

- **Aktiflerin satılması:** Sovyetler Birliği'nin altın rezervlerinin 2000 ton olduğu söylenmekte. Bunun dışında pek çok değerli maden stoklarının olduğu bilinmektedir. Büyük hammadde rezervleri çeşitli kamu kuruluşlarının elindedir. Ancak bu mallardan fazla miktarda satış uluslararası fiyatların düşmesine neden olabilir.

- **Döviz tahsisi sisteminin geliştirilmesi:** En iyi yol hatta uzun vadede tek yol rublenin serbest pazar koşullarında belirlenmesi ve konvertibl hale getirilmesidir. Böylece döviz ihtiyacı olanların onu alabilecekleri ve böylece gereksiz spekülatif yatırımların önleneyeceği bir sistem oluşturulmuş olacaktır.

- **Yabancı petrol şirketlerine petrol ve enerji konusunda finansal kiralama yolu ile yatırım yapma hakkı verilmesi:** Bu oldukça önemli bir yatırım sermayesi getirecektir. Bazı petrol şirketlerinin idarecilerine göre şayet petrol şirketleri Sovyetler'e girerse, petrol ihracatı kısa vadede artacaktır. Pekçok şirket yüksek risk taşıyan bu tip bir yatırım yapmak istiyorsa da kanuni belirsizlikler yatırımları engellemektedir. Bu belirsizliklerin başlıcaları özel mülkiyetin statüsünün belirsiz olması ve henüz yayınlanmamış kanunlardır. Bunların en önemlisi de "kanunlar savaşıdır". Birlik ile cumhuriyetler arasında ciddi görüş ayrılığı vardır. Bu iki başlık hukuk alanında çözümlendiğinde yatırım yapmayı bekleyen şirketler devreye girecektir.

- **Maden kullanma hakkının satılması:** Bazı batılı yetkililere göre, Japonya'nın kapı komşusu Sibiryadaki mineral

potansiyelini⁶ geliştirmek için büyük kredi imkanları yaratabileceği söylenmektedir. Bu kredilerin geriye hammadde olarak ödeneceği belirtilmektedir.

- Bir diğer alternatif de, Sovyetlerin problemlerini çözmek yolunda batılıların kredi sağlaması için onların ikna edilmesidir. Sovyetlerin gündeminin en başında yedi sanayileşmiş ülke ile bu konunun konuşulması yer almaktadır.

Ancak yedi sanayileşmiş ülkenin Sovyetler'in ödeme güçlüklerinin hafifletilmesi amacına yönelik olarak fon ayırmayı kabul etmesi durumunda sorunlara çözüm bulunması yerine ertelenmesi yoluna gidilmiş olunacaktır.

Kaynak: *Financial Times*

Elektrik ve Telefon Faturaları Minitel'le Ödenecek...

Fransız BNP, France Telecom, Credit Mutuel ve Credit du Nord kuruluşları faturaların bir çeşit bilgi ve iletişim bankası olarak görev yapan Minitel aracılığıyla ödenmesini sağlayacak olan Telefact adlı bir şirket oluşturmuşlardır. 7 milyon franklık bir sermayesi bulunan bu şirketin ortakları olan BNP'nin sermayedeki payı yüzde 24, EDF'nin (Elektrik İdaresi) yüzde 22 , Credit de Nord'un yüzde 7.5 ve Credit Mutuel'in yüzde 7.5'tir. Yüzde 17'lik bir pay ileride kuruluşa ortak olabileceği düşünülen sigorta şirketleri, bankalar veya su dağıtım şirketlerine ayrılmıştır. Telefact'ın kurucuları, 1995'e kadar büyük miktarda faturayla iş yapan tüm şirketlere hizmet götürmeyi planlamaktadır.

İlk deneme Nisan 1991'de Douai bölgesindeki EDF-GDF faturaları için

yapılmıştır. Bu hizmetin kısa zamanda Kuzey'de ve Normandiya bölgesinde yaygınlaşması beklenmektedir. Eylül 1991'de ise Telefact daha belirlenmemiş bir yerleşim birimindeki telefon faturalarının Minitel aracılığıyla ödenmesini deneyecektir. Temel amaç bu hizmetin 1992'de tüm Fransa'ya yaygınlaştırılmasıdır.

Kurucuların bir amacı da France Telecom veya EDF abonelerinin en azından yarısına, fatura ödeme konusunda postadan daha ucuz bir hizmet sağlanmasıdır. Tecrübeler Minitel'le yapılan bir ödemenin yaklaşık iki dakikada ve 1.46 Frank'a mal olduğunu göstermektedir. Bu ödeme posta ile gerçekleştirildiği takdirde ücret 2.30 Frank'a yükselmektedir.

Aboneler bu yeni hizmeti üç değişik şekilde kullanabileceklerdir. İlk olarak TELE-FACT kodu ile doğrudan 36-15'i çevirerek; ikinci olarak banka yoluyla; ve

son olarak faturayı çıkaran kuruluşun Minitel hizmetiyle.

France Telecom tarafından yapılan bir araştırmaya göre, 6 milyon Minitel kullanıcısından yüzde 30'u böyle bir ödeme şeklini olumlu karşılayacaklarını bildirmişlerdir.

Kaynak: *Le Fig-Eco*

Karanlık Bir Gelecek...

Eğer basite indirgenirse, dünyada iki tane araştırma organizasyonu modeli bulunmaktadır: Amerikan ve Sovyet modelleri.

Amerikan sisteminde (Alman kaynaklı bir sistem) araştırma üniversite profesörleri tarafından yürütülmektedir. Öğretim görevlileri başta araştırmacı olarak işe alınmakta ve bir araştırma çalışması yürütmektedirler (doktora tezi). Terfi ise bilimsel yayınlarda basılan çalışmalara bağlı olarak sağlanmaktadır. Bu durum onların iyi bir eğitimci olmalarını, iş ve yönetim dünyasında çalışmalarını engellememektedir. Araştırma, danışmanlık ve eğitim birbirlerini karşılıklı olarak desteklemektedir.

Sovyet modeli ise araştırmacılar ve eğitimciler arasında kesin bir ayırıma dayalı olarak işlemektedir. Bir taraftan, bilim akademileri ve uzmanlaşmış

enstitüler araştırmayla uğraşmaktadırlar. Öte yandan üniversitelerde araştırmacıların elde ettiği bilgiler öğretilmektedir. Bu sistem tüm "sosyalist" ülkelere ihraç edilmiştir.

Fransız sistemi ise bu iki tip organizasyon tipinin ortasında kalmaktadır. Her ikisinin karışımıdır veya ikili bir sistem olduğu da ifade edilebilir. Fransız üniversitelerinde araştırma yapılmasına izin verilmekte, hatta teşvik edilmektedir.

Araştırma ile uğraşan öğretim görevlileri diğerlerinden daha hızlı bir biçimde yükselmektedirler. Milli Eğitim Bakanlığı'nda oldukça aktif olan bir "Araştırma Müdürlüğü" bulunmaktadır. Üniversitelerden ayrı olarak yüzlerce araştırmacının istihdam edildiği büyük araştırma enstitüleri de bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'ndan ayrı olarak sadece araştırma işleri ile görevli bir Araştırma Bakanlığı bulunmaktadır. Kısacası Fransız sistemi, Amerikan ve

Sovyet modelinin bir karışımıdır.

Ancak, son yıllarda, araştırma alanında Fransa'nın Amerikan modelinden uzaklaşıp Sovyet modeline yaklaştığı izlenmektedir. Bir taraftan üniversitelerde bir bozulma yaşanmakta, diğer taraftan mevcut araştırma enstitüleri geliştirilmekte ve yenileri açılmaktadır.

Üniversitelerde bozulma olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Altı çizilmesi gereken nokta, bu durumun araştırmacılığı da etkilediğidir. Eğitim ve idare iyi kötü sağlanmaktadır. Ancak her zaman en sonda gelen araştırma feda edilmektedir. Doğal olarak, bazı istisnalar da yok değildir, ancak bunlar gitgide azalmaktadır. Üniversitelerde hala bu mesleğin çekici olduğu zamanlarda işe başlamış, başarılı öğretim elemanlarına rastlanmakta ve bunlar başarılı öğrencileri de kendi kurumlarına çekmektedirler.

Ancak üniversite koşullarındaki olumsuz

gidiş bu mesleğe olan talepte de bir azalmaya yol açmıştır. Aynı zamanda, artan öğrenci akımı karşısında talep de arttırılmaya çalışılmaktadır. Daha kolay kabul edilebilecek, daha az parlak adaylardan doğal olarak daha vasat öğretim görevlileri ve özellikle daha başarısız araştırmacılar yetişmektedir. Öğretim görevlilerinin kapasitesi düştükçe, onlara tanınan olanaklar da azalacak ve olanakları azalınca da başarıları daha da düşecektir. Bu şekilde yetişen kişiler geleceğin profesör ve araştırmacıları olacaklardır. Fransız üniversiteleri de yapı bakımından SSCB veya Latin Amerika üniversitelerine benzeyeceklerdir. Üniversiteler milyonlarca öğrenciyi barındıracak fakat çok az araştırma yapılacaktır.

Ancak bunun fazla bir önemi yoktur, çünkü araştırmalar eski veya yeni enstitüler tarafından yürütülecektir. Bu kuruluşlarda öğrenci kalabalığı yoktur. Enstitüleri konularında uzmanlaşmış

bakanlıklar (Sanayi, Ulaştırma, Tarım, Posta ve İletişim, Kültür ve İçişleri Bakanlığı gibi) yönetmektedir. Bu kuruluşlar araştırmanın önemine inanmakta ve yardımdan da kaçınmamaktadırlar. Tüm bunlara rağmen herşey görüldüğü gibi iyi gitmemektedir.

Ancak herkesin bildiği ama saklamak istediği bir gerçek vardır, o da Amerikan sisteminin Sovyet Sisteminden daha iyi işlediğidir. Bu araştırma alanında olduğu gibi diğer alanlarda da böyledir. Amerika'da yolunda gitmeyen birçok şey olmasına rağmen (şehirler, sağlık sistemi, fabrikalar), bu durum üniversiteler için geçerli değildir. Bu üniversitelerde araştırma faaliyetleri çok yoğundur. Dünyada yürütülen araştırma faaliyetlerinin yüzde 70-80'i Amerika'da gerçekleştirilmektedir. Bu durum Amerikalılara verilen Nobel ödüllerinde kendini göstermektedir. Bu karşılık, Sovyet bilimi istisnaların dışında verimsizdir. Şüphesiz, Sovyet aydınları Amerikalı meslektaşlarından daha

kapasitesiz değillerdir. Hatta onların Amerikalılardan daha yetenekli oldukları bile söylenebilir, çünkü araştırmacılık ABD'ye göre Sovyetler'de diğer mesleklere göre çok daha çekici bir meslektir. Sonuçlardaki farklılık insanlardan değil, sistemlerden kaynaklanmaktadır. Merkeziyetçi olmayan, rekabetçi ve bilimsel model merkeziyetçi, bürokratik ve kurumsal modelden kayıtsız şartsız üstündür.

Bu bakımdan Fransa'nın durumu endişe vericidir. Fransa'nın dünya araştırma piyasasındaki yerini koruyabilmesi için sadece enstitülere güvenmek doğru değildir. Söz konusu olan insanların kalitesi veya gösterilen çabalar değildir. Bu enstitüler her zaman yetenekli kişilerce yönetilmişlerdir. Ancak sosyalist ülkelerde de akademilerin, enstitülerin hatta fabrikaların başında kaliteli insanlar bulunmaktaydı.

Enstitüler oldukça başarılı sonuçlar almaya devam etmektedirler. Ancak bu enstitülerde çalışan insanlar da bir yere

kadar verimli olabilmektedir. Bu kuruluşlar iç yapıları eskimiş, kendi içlerine kapalı, dışarıya karşı korunan bağlı oldukları bakanlıkların istek amaçlarına göre yönetilen, bilimsel yaratıcılıktan yoksun, yabancı üniversitelerin rekabetinden uzak ve kentsel bölgelerle sınırlanmış bir görünüşe sahiptirler. Bu kurumlarda çalışan nitelikli araştırmacıların bir bölümünün olanaklarıyla birlikte üniversitelere geçmeleri mantıklı bir çözüm olacaktır. Bu tür bir yolla eğitim sistemi ihtiyacı olan öğretim elemanlarına kavuşabilecektir. Diğer taraftan, araştırmacılık da teşvik edilmiş olacaktır. Üniversite kampüslerinin özgür ortamında çalışma olanağı bulacak araştırmacıların en iyi çalışmalarını gerçekleştireceklerine kuşku yoktur.

Sonuç olarak, Fransa seçebileceği iki sistemden iyisini ölüme terketmiştir. Geriye kötüsü kalmıştır. Bu durumda yarışın baştan kaybedildiği söylenebilir.

Kaynak: Le Figaro

CNPF'den Öz Sermaye Konusunda Altı Öneri...

Fransızlar şirketlerle aralarını düzeltmelerine rağmen, onlara para yatırmakta oldukça isteksizdirler. Hisse senetlerinin kapitalizasyonu (1700 milyar Frank), tahvillerin kapitalizasyonundan (2600 milyar Frank) çok daha düşüktür. Bilançoların uluslararası olarak karşılaştırılması göstermektedir ki, Fransız şirketlerinin öz sermaye oranı rakip yabancı şirketlerinkine göre oldukça düşük kalmaktadır.

Öz sermaye oranının düşüklüğü şirketler için bir zayıflık unsuru olmakta ve yatırımlara da engel teşkil etmektedir. Başbakan Edith Cresson, üretim kapasitesini arttırmak isterken bu tür engelleri de ortadan kaldırmak istemektedir.

Bu konuda Fransız İşveren Konfederasyonu CNPF birkaç aydır bir öneri paketi üzerinde çalışmaktadır. Bu

öneriler 6 ana tema üzerinde kurulmuştur. Bunlar öz sermaye oluşumunu ve tasarruf fonlarının, ücret tasarruflarının veya emekli fonlarının teşekkülünde kullanılan plasmanların vergilendirilmesi konularını kapsamaktadır. Bunlar aşağıda özetlenmiştir:

- **Hisse senetlerine yönelik ayırıcı vergi uygulamalarından vazgeçilmesi:** Başka bir deyişle hisse senedi yatırımlarıyla, tahvil yatırımları veya sabit gelirler arasındaki olumsuz farklılığın giderilmesi.
- **Hisse senetlerinde sabit tasarrufun teşvik edilmesi ve hisse senedi tasarruf planı uygulanması.**
- **Küçük ve orta ölçekli şirketlerin sermaye arttırmalarının teşvik edilmesi:** Öz sermayenin düşüklüğü küçük ve orta ölçekli şirketlerin yatırımlarını, büyük şirketlerden çok daha olumsuz bir biçimde etkilemektedir.

- **Şirket tasarruflarının teşvik edilmesi:** Şirketlerin tasarruf planı hazırlamaları zaten mevcut olan ve iyi sonuçlar alınan bir uygulamadır. Bu ücret tasarrufu modeli emekli tasarruflarına da yaygınlaştırılabilir.
- **Yabancı tasarrufçuların Fransız hisse senetlerine yatırım yapmalarının kolaylaştırılması ve bu tür yatırımlara ve dış sermaye hareketlerine kolaylık sağlanması:** (Örneğin, Fransa'da oturan yabancıların mali alacaklarının ödenmesinin hızlandırılması). Yabancı yatırımcılar Fransız Hazinesine ait yatırım araçlarına büyük ilgi göstermektedirler. Onların Fransız özel şirketlerine de yatırım yapmalarının cazip hale getirilmesi gerekmektedir.
- **Son olarak, kamu kuruluşlarının hisse senetlerinde uygulanan model örnek alınarak tamamlayıcı öz sermaye araçları oluşturulması** önerilebilir.

Kaynak: *Le Fig-Eco*

Başında TÜSİAD...

TÜSİAD Öncü Göstergelerinin Aylık Değerlendirmesi (Ağustos 1991)

(3 Eylül 1991)

TÜSİAD Öncü Göstergeler ve Ekonomik Durum Endeksinin Haziran 1991'deki durumu ekonomide ciddi bir canlanmanın ilk sinyallerini veriyor.

ÖGE'nin Mayıs 1991 rakamları geçen ay bazı serilerin projeksiyonları kullanılarak geçici olarak yayınlanmıştı. Tüm veriler kullanılarak hesaplanan ÖGE'nin Mayıs ayı rakamları şimdi önemli bir artışı gösteriyor.

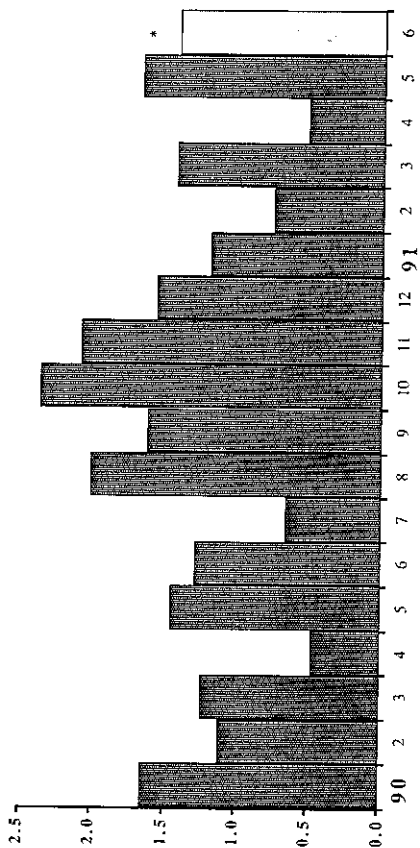
Öte yandan geçici Haziran 1991 rakamlarında bu artış devam ediyor. Buna göre TÜSİAD Öncü Göstergeler Endeksi ekonomik hayatta bir canlılığın ilk sinyallerini veriyor. Seçim ekonomisi

olarak adlandırılan, talep arttırıcı son tedbirler dizisi bu olasılığı güçlendiriyor. Bununla birlikte ÖGE'de şu anda, yukarıya dönüş konusunda henüz bir trend görmek mümkün değil.

Endeksin Haziran rakkamları sekiz seriden ikisinin projeksiyonuna dayandığı için şu anda ihtiyatlı davranarak "geçici" olarak kabul edilmelidir.

TÜSİAD endeksleri mevsimlik oynamalardan arındırılmıştır.

GÜNCEL EKONOMİK DURUM ENDEKSİ

* Geçici tahmin